

TUTKIMUKSEN VIITEKEHYKSIÄ JA ANALYYSIN POLKUJA

Oppikirjaksi tarkoitettu kaksiosainen teos Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 ja 2 julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2001, ja seuraavat korjatut ja täydennetyt painokset kummastakin osasta ilmestyivät vuosina 2007, 2010 ja 2015. Teos on saanut hienon vastaanoton – se on laajasti käytössä korkeakoulukentällä. Tähän viidenteen painokseen on artikkeleita ajanmukaistettu ja hiottu, osaa laajastikin. Lisäksi siihen on tullut kaksi täysin uutta artikkelia. Niistä ensimmäisessä kuvataan aineiston laadullista analyysia tietokoneohjelmistolla. Toinen puolestaan keskittyy keskustelunanalyysiin. Nämä uudet artikkelit kuvaavat laadullisen tutkimuksen uutta ja jatkuvaa kehitystyötä, jota kentällä tehdään. Nyt julkaistava viides painos osoittaa aiheen tärkeyden opinnäytetyön tekijälle – menetelmiin ja niiden analysointiin tulee tutustua laajasti ennen lopullista valintaa. Siihen nämä tekstit soveltuvat mainiosti.

Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 on toinen osa edellä mainitusta tutkimusmenetelmiä käsittelevästä teoskokonaisuudesta. Tässä teoksessa perehdytään tutkimuksen teoreettisiin ja filosofisiin lähtökohtiin sekä analysointimenetelmiin. Artikkeleissa korostuu yksittäisten menetelmäkuvausten sijasta erilaisten metodologisten näkökulmien ja viitekehyksien tarkastelu. Keskeisellä sijalla ovat tutkimukseen kytkeytyvät erilaiset tulkintakäsitteet. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 keskittyy puolestaan metodin valintaan ja aineistonkeruuseen. Sen artikkeleissa asiantuntijat kuvaavat konkreettisia metodeja ja niiden soveltamista omina kokonaisuuksinaan.

Teoksen molemmat osat on tarkoitettu erityisesti kasvatus- ja yhteiskuntatieteiden aloitteleville tutkijoille, mutta tietysti myös muilla ihmistutki-

muksen alueilla työskentelevät voivat monin tavoin hyödyntää kirjojen antia. Tavoitteena on ollut rakentaa helppolukuinen perusteos, jonka pohjalta esimerkiksi pro gradu -tutkielman tekoa aloitteleva lukija voi tarkastella syvällisesti häntä kiinnostavia metodeja ja metodologisia näkökulmia. On korostettava, että artikkeleiden lähdeluettelot tarjoavat tärkeitä vinkejä ja lisälähteitä tiedon ja näkemyksen syventämiseen. Artikkeleiden avulla myös tutkielmia ohjaavat opettajat voivat auttaa opiskelijaa eteenpäin metodin et-sinnässä ja metodisten kysymyksien hahmottamisessa. Menetelmäkysymyksiä monipuolisesti käsittelevinä kokonaisuuksina teoksen molemmat osat so-pivat myös tutkimusmenetelmäopintojen tenttikirjallisuudeksi. Kirjoituksil-le on tyypillistä, että niihin on koottu opetusmateriaalin tavoin vain keskeiset perusasiat kyseisestä aiheesta.

Teoksen kumpikin osa painottuu yleisesti laadulliseen tutkimukseen, mutta niihin sisältyy myös määrällisten menetelmien erittelyä. Tämä painos-tus johtuu osittain siitä, että laadullisen tutkimuksen kentällä on enemmän vaihtoehtoja niin aineistonkeruutavoissa kuin analysointimenetelmien käy-töstä. Yksi perusintressi on, ettei laadullisia ja määrällisiä lähestymistapoja tule asettaa keskenään vastakkain vaan molempien mahdollisuudet ja rajat tulee ymmärtää suhteessa toisiinsa siten, että samakin tutkimus voi hyödyn-tää molempia metodisia viitekehyksiä ja välineitä.

Teosta voi käyttää tenttikirjallisuutena tutkimusmenetelmien kokonai-suuksissa, kuten monessa yliopistossa ja korkeakoulussa onkin käytetty. Opinnäytetyön tekijä voi puolestaan hyödyntää näitä kirjoja lähdemateriaalina tai etsiä niiden avulla oikeaa ja sopivaa lähestymistapaa. Teoksen voi lukea systemaattisesti alusta loppuun saadakseen kokonaiskuvan esitettyjen tutkimusmenetelmien ja analysointitapojen kirjosta. Lukemalla teoskoko-naisuuden lukija saa varsin laajan lähtökohdan tutkimustehtävänsä nostami-en metodisten ongelmien pohdintaan. Toisaalta teosta lukiessa voi poimia siitä juuri omiin intresseihin kytkeytyviä artikkeleita. Tällöin toisiaan lähellä olevia menetelmiä kannattaa vertailla huolellisesti omia tutkimustavoitteita ajatellen.

Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 jakautuu kahteen pääosaan: 1) Tutki-muksen teoreettiset lähtökohdat ja 2) Näkökulmia aineiston analysointiin. Ensimmäinen osa alkaa artikkelilla, jossa käsitellään tieteen filosofisia läh-tökohtia. Seuraavaksi esitellään fenomenologista näkökulmaa kokemuksen

tutkimiseen, merkitysrakenteiden tulkintaa ja laadullista tutkimusta prosessina. Kirjan toisen osan perusteemoihin kuuluu laadullisen aineiston analyysi, josta esille nostetaan muun muassa diskurssianalyysi, narratiivinen näkökulma, kollektiivinen etnografia, dekonstruktio, aikalaisanalyysi ja tutkimusmateriaalin laadullinen analyysi tietokoneohjelmistojen avulla. Nämä kirjoitukset esittelevät nykyisin paljon kiinnostusta ja keskustelua herättäneitä tutkimusotteita. Toisessa osassa on myös määrällisen tutkimuksen analysointia koskevia artikkeleita. Ensimmäinen artikkeli keskittyy määrällisen aineiston tarkasteluun, jossa ei käytetä tilastollisia testejä. Tutkielman tekemisessä tämä on usein riittävä menettely. Lisäksi artikkeleissa käsitellään pienten aineistojen tilastollista analyysia ja yhdysvaikutusanalyysia, jonka yhteydessä annetaan esimerkki tilastollisten monimuuttujamenetelmien hyödyntämisestä. Nämä määrällisiä menetelmiä kuvaavat artikkelit tuovat tärkeän lisän teoksen sisältöön.

Kokkolassa maaliskuussa 2018

Raine Valli